

Cuprins

1. Basel	7
2. Iudeea	65
3. În zbor	176
4. Gloucestershire	225
5. Creștinătate	314

PHILIP ROTH

Contraviața

Traducere din limba engleză
și note de Alexandra Coliban

POLIROM
2017

După ce o luasem înapoi spre Agor, la timp ca să ne pregătim pentru Sabat, mă întrebam dacă era posibil ca Henry, cel care în nici un caz nu crescuse în vreo Vienă din Lumea Nouă, să fi înghițit o auto-analiză care mie îmi suna în cea mai mare parte a platitudinii culese dintr-o broșură de ideologie sionistă de la începutul secolului, fără vreo legătură cu el. Când se gândise Henry Zuckerman, cel crescut la adăpost, în mijlocul ambițioasei clase mijlocii evreiești din Newark, cel educat la Cornell, alături de alte sute de evrei deștepți, cel însurat cu o femeie loială și înțelegătoare, evreică seculară ca și el, stabilit în genul de suburbie evreiască prosperă și încântătoare la care aspirase toată viața, evreul care n-avusese niciodată parte de intimidări antisemite, când se gândise el serios măcar o clipă la așteptările celor la care acum se referea ironic drept „*goim-i*”? Dacă toate proiectele importante din fosta lui viață fuseseră întreprinse spre a demonstra ceva cuiva teribil de puternic sau perfid amenințător, acel cineva nu-mi părea în nici un caz să fi fost omnipotentul *goi*. Oare ceea ce el descria ca revoltă împotriva contorsiunilor grotești ale spiritului răbdate de *galut*, sau evreul exilat, nu era mai degrabă rebeliunea extrem de tardivă împotriva ideii de bărbăție impuse unui copil respectuos și docil de un tată dogmatic, ultraconvențional? Dacă așa stăteau lucrurile, atunci, pentru a învinge toate acele vechi așteptări paterne, devenise sclavul unei puternice autorități evreiești al cărei jug era mult mai rigid decât l-ar fi lăsat inima vreodată pînă și pe omniprezentul Victor Zuckerman.

Deși poate cheia spre înțelegerea pistolului său era mai simplă de atît. Din tot ce spusese în timpul prînzului, singurul cuvînt care îmi sunase cît de cît convingător fusese „Wendy”. Era a doua oară în cele cîteva ore pe care le petrecuserăm împreună că pomenea de asistenta lui din cabinetul stomatologic, și pe același ton din care răzbătea nedumerirea, indignarea

că ea era cea pentru care își riscase viața. Poate că face penitență, mi-am spus. Fără îndoială, să înveți ebraica la un ulpan aflat între dealurile deșertice ale Iudeii era o formă destul de inedită de izbăvire după păcatul adulterului, dar, pe de altă parte, nu tot el alesese să treacă prin cea mai riscantă operație pentru a o păstra pe Wendy în viața lui jumătate de oră pe zi? Poate că acesta nu era decît deznodămîntul pe măsură de ridicol al dramei lor bizar de încordate. Acum părea s-o privească pe micuța lui asistentă ca pe o fată pe care o cunoscuse în Ninive.

Sau să fi fost totul o acoperire pentru actul uitării de sine? Nu prea mai există bărbați care să nu fie în stare să le spună soțiilor, cînd vine vremea, „Mă tem că povestea asta s-a încheiat, am găsit iubirea adevărată“. Numai pentru fratele meu – și cel mai bun fiu al tatălui meu – nu se putea ieși dintr-o căsătorie în 1978 altfel decît în numele iudaismului. M-am gîndit: „Evreiesc nu e să vii aici și să fi evreu, Henry. Evreiesc e să-ți închipui că, pentru a o părăsi pe Carol, singura ta justificare poate fi venitul aici“. Dar nu i-am spus-o. Nu cîtă vreme avea pistolul ăla la el.

Eram total obsedat de pistol.

Pe culmea dealului de lîngă Agor, Henry a tras mașina pe marginea drumului și ne-am dat jos să admirăm priveliștea. Cu umbrele care coborau, sătucul arab de la baza așezării evreiești nu mai arăta nici pe departe atît de mohorît și de părăsit cum părăuse cu cîteva minute înainte, cînd trecuserăm cu mașina pe strada principală, pustie. Apusul din deșert reușea să împrumute o urmă de pitoresc pînă și acelu grup de maghernițe anonime. Cît despre peisajul mai amplu, îți dădeai seama, mai ales în lumina aceasta, de ce îți lăsa impresia că fusese creat în numai șapte zile, spre deosebire de Anglia, să zicem, ale cărei zone rurale păreau a fi creația unui Dumnezeu care avusese patru sau cinci ocazii

să revină și să-l perfecționeze, să-l netezească, să-l îmblânzească și să-l domesticească pînă cînd devenea cu totul și cu totul locuibil pentru toți oamenii și toate lighioanele posibile. Iudeea era o chestie care fusese lăsată exact așa cum fusese creată; ar fi putut trece mai degrabă drept un loc de pe lună în care evreii fuseseră exilați cu sadism de către cei mai aprigi dușmani, decît drept tărîmul despre care susțineau înflăcărați că e al lor și numai al lor, din negura timpurilor. Ce găsește în peisajul ăsta, mi-am spus, e corespondentul conștiinței de sine căruia ar vrea acum să i se dăruiască, pionierul aspru și neînduplecat cu pistolul în buzunar.

Evident că și el ar fi putut gîndi cam aceleași lucruri despre mine, despre cum trăiesc acum acolo unde totul e la locul lui, unde peisajul a fost cultivat de atîta amar de vreme și densitatea umană e atît de mare, încît natura n-o să-și mai reintre niciodată în drepturi, decorul ideal pentru un bărbat care caută ordinea domestică și să-și înnoiască viața la un nivel satisfăcător. Dar în peisajul acesta neterminat, de pe altă lume, stînd martor Semnificației Atemporale, în apusul teatral de soare, ți-ai putea imagina înnoirea de sine la cel mai înalt nivel dintre toate, la scară legendară, la scara eroismului mitic.

Tocmai mă pregăteam să-i spun ceva împăciuitoare, ceva despre austeritatea spectaculoasă a acestei mări învolburate de delușoare stîncoase și despre influența transformatoare pe care trebuie s-o exercite asupra sufletului unui nou-venit, cînd Henry a proclamat:

— Arabii rîd de noi cînd construim aici, sus. Iarna sîntem expuși vîntului și frigului, vara căldurii și soarelui, în vreme ce ei, în vale, sînt protejați de vitregiile vremii. Dar, a spus el gesticulînd spre sud, cine controlează acest deal controlează Negevul.

Apoi m-a îndemnat să mă uit spre vest, unde dealurile aveau acum șaptesprezece nuanțe de albastru și soarele tocmai dispărea:

— Poți bombarda Ierusalimul de aici, mi-a spus Henry, în timp ce eu mă gîndeam: Wendy, Carol, tatăl nostru, copiii.

Simpla înfățișare a lui Lippman părea să sublinieze conflictul de forțe. Ochii depărtați, migdalați, ușor exoftalmici, deși de un albastru blajin, lăptos, proclamau, mai presus de orice îndoială, STOP; nasul îi fusese spart la rădăcină de ceva – sau, mai degrabă, de cineva – care încercase și nu reușise să-l oprească pe el. Și apoi era piciorul, schilodit în timpul războiului din '67, cînd, în calitate de comandant de unitate parașutată, își pierduse două treimi din companie în marea bătălie pentru pătrunderea în Ierusalimul iordanian. (Cînd ne întorceam cu mașina din Hebron, Henry îmi descriesese, cu detalii militare impresionante, logistica asaltului de pe „Dealul muniției“.) Din cauza beteșugului său, Lippman mergea de parcă, la fiecare pas, ar fi avut de gînd să-și ia avînt și să-ți sară în cap – după care trunchiul se așeza domol pe piciorul cu defect și arăta ca un om care se topește. Mă ducea cu gîndul la un cort de circ pe cale să se năruie după înlăturarea stîlpului din mijloc. Așteptam bufnitura, dar el își revenea și avansa mai departe. Avea în jur de un metru optzeci, era mai scund și decît Henry, și decît mine, și totuși chipul său avea acea mobilitate sardonică dată de nobila condescendență cu care privea omenirea neștiutoare de la înălțimea Adevărurilor Dure. Cînd s-a întors, în bocanci militari prăfuiți și într-o geacă veche și ponosită, după ce coloniștii evrei conduși de el distribuiseră pliante în piața din Betleem, arăta de parcă trecuse prin focul inamic. O înfățișare menită să arate ca de pe front, numai casca uzată îi lipsea – sau, mai degrabă, îl proteja, în loc de cască, o tichie, o *kipa* mititică, tricotată, navigînd în părul lui ca o bărcuță de salvare. Și părul avea un aspect dramatic, genul de păr de care îți ridică dușmanii capul după ce ți l-au tăiat – o varză umflată

de penaj răvășit care era deja de-un alb ceruit, patriarhal, deși Lippman nu putea să aibă prea mult peste cincizeci de ani. Mie mi-a părut, din prima clipă în care l-am văzut, că arată ca un Harpo Marx maiestuos – Harpo în rol de Hannibal și, după cum aveam să descopăr, departe de a fi mut.

Masa de Sabat era așternută frumos cu o față de masă albă, tivită cu dantelă. Era așezată în capătul dinspre bucătărie al unei camere de zi micuțe, cu rafturi pînă în tavan ticsite cu cărți. Aveam să fim opt la cină – soția lui Lippman (și profesoara de ebraică a lui Henry), Ronit, și cei doi copii ai familiei Lippman, o fată de opt ani și un băiat de cincisprezece. Băiatul, deja un țintaș nemaipomenit, făcea sute de flotări de două ori pe zi ca să fie apt pentru trupele de comando peste trei ani cînd intra în armată. Și venea în vizită și cuplul de alături pe care îl întîlnisem deja lîngă baracă atunci cînd ajunsesem, fierarul pe nume Buki și soția lui, Daphna, cea care mă informase că e evreică „din naștere”. Și, în fine, cei doi frați Zuckerman.

Lippman, care făcuse duș, se îmbrăcase frumos, la fel ca Henry și fierarul, cu o cămașă deschisă la culoare, proaspăt spălată, cu gulerul călcat, și o pereche de pantaloni negri de bumbac. Ronit și Daphna, care mai devreme purtau berete, aveau acum părul prins sub basmale albe și se îmbrăcaseră și ele în haine curate pentru a sărbători seara de Sabat. Bărbații purtau tichii, a mea fiindu-mi oferită ceremonios de către Lippman cînd am intrat în casă.

În timp ce așteptam să vină musafirii de alături, și în timp ce Henry se purta cu copiii familiei Lippman ca un unchi prietenos, Lippman mi-a găsit, printre cărțile lui, traduceri germane din Dante, Shakespeare și Cervantes pe care le aduseseră cu ei din Berlin părinții lui, la mijlocul anilor '30, cînd fugiseră cu el în Palestina. Chiar și dinaintea unui public format dintr-o singură persoană, nu arăta nici un fel de rețineră, era dezinvolt ca un avocat legendar,

versat în folosirea crescendoului bubuitor și a descrescendoului insinuant spre a influența emoțiile juriului.

— Aș fi îndrăznit eu oare să visez, când eram într-un liceu nazist din Germania, că va veni ziua în care voi sta cu familia mea, în propria mea casă din Iudeea și voi sărbători cu ei Sabatul? Cine ar fi crezut așa ceva când eram sub naziști? Evreii în Iudeea? Evreii din nou în Hebron? Același lucru îl spun astăzi și în Tel Aviv. Dacă evreii îndrăznesc să se așeze în Iudeea, pământul va înceta să se rotească pe axa lui. Dar a încetat pământul să se rotească pe axa lui? A încetat el să se învîrtă în jurul soarelui de când evreii s-au întors în patria lor biblică? *Nimic nu este imposibil*. Evreul nu trebuie decît să decidă ce își dorește – și apoi poate pune în practică acea dorință. N-are voie să fie plictisit, n-are voie să fie obosit și nici să se văicărească întruna: „Dați-le orice arabilor, dați-le totul, ca să nu fie probleme“. Pentru că arabii vor lua ce le dai, după care vor continua războiul, și în loc să fie mai puține probleme, vor fi *mai multe*. Hanoch îmi spune că ai fost în Tel Aviv. Ai avut ocazia să stai de vorbă cu toți ăia simpatici și buni la suflet de acolo care vor să fie omenoși? Omenoși! Sînt jenați de imperativele supraviețuirii într-o junglă. Asta e o junglă, cu lupi de jur împrejur! Avem aici oameni slabi, oameni moi, cărora le place să-i spună lașității lor moralitate evreiască. Ei bine, dacă-i lași să-și practice moralitatea evreiască, aceasta va duce la distrugerea lor. Și după aceea, te asigur, lumea va trage concluzia că evreii și-au făcut-o cu mîna lor *din nou*, că sînt vinovați *din nou* – că sînt responsabili pentru un al doilea Holocaust așa cum au fost vinovați și pentru primul. N-am venit aici să facem cimitire. Avem destule cimitire. Am venit aici ca să trăim, nu ca să murim. Cu cine ai stat de vorbă în Tel Aviv?

— Cu un prieten. Shuki Elchanan.